

העזרה מהסוגיא

בבא מציעא ב. – ט:

פרשת ויקהל ה'תשפ"ד

דף ב

◆ דיני ספק ממון:

- באופן שאחד מוחזק (כגון שור שנגח את הפרה ונמצא עוברת בצידה):
  - לרבנן - המוציא מחבירו עליו הראיה^א.
  - לסומכוס - יחלוקי^ב.
- באופן ששניהם מוחזקים:
  - באופן שהחלוקה יכולה להיות אמת:
    - באופן שאין ודאי רמאי (כגון ספק מי זכה במציאה או מי קנה את המקח)^ג:
  - באופן ששניהם טוענים כולה שלי - שניהם ישבעו ויקבלו חצי^ד.

☞ הערות ☞

- א תוס' מוסיפים שלפי רבנן ואומרים 'המוציא מחבירו עליו הראיה' בין באופן שאחד מוחזק, ובין באופן ששניהם לא מוחזקים ולאחד יש חזקת מרא קמא.
- ב תוס' מבארים שדברי סומכוס נאמרו באופן שיש ספק בלא טענותיהם, אבל באופן שיש ספק על ידי טענותיהם סומכוס מודה שהמוציא מחבירו עליו הראיה.
- ג הגמ' מבארת שהנידון שיש ספק מי קנה את המקח, נאמר באופן ששני אנשים שילמו את דמי המקח למוכר אחד מדעת המוכר ואחד בעל כרחו, ולא באופן שאחד שילם את דמי המקח, ורש"י מבאר שבאופן שאחד שילם את דמי המקח, המוכר נאמן מדין נאמנות של 'בעל מקח' לומר למי מכר, אמנם תוס' חולקים על רש"י וסוברים שלא צריך להגיע לנאמנות של 'בעל מקח', אלא גם באופן שהמוכר נאמן מדין 'עד אחד' יכול לפטור משבועה את האחד ולחייב את השני שבועה דאורייתא, ולכן תוס' מבארים שכוונת הגמ' שבדרך כלל באופן שאחד שילם את דמי המקח המוכר זוכר ממנו קיבל את דמי המעות והמוכר נאמן מדין עד אחד, אבל באופן ששניהם שילמו את דמי המקח לא זוכר ממנו קיבל את דמי המקח מדעתו.
- בדברי התוס' מבואר שיש נפק"מ בין רש"י לתוס' באופן ששני אנשים שילמו את דמי המקח למוכר, והמוכר זוכר ממנו קיבל מדעתו וממנו קיבל בעל כרחו, שלפי רש"י המוכר אינו נאמן משום שבאופן זה אין נאמנות של 'בעל מקח', ולתוס' המוכר נאמן משום שיש למוכר נאמנות של עד אחד.
- ד ראה להלן [עמוד 4] שהדין שיחלקו בכל הטלית נאמר באופן ששניהם תופסים ב'כרכשתא' כלומר בחוטים שיוצאים מהטלית, אבל באופן שכל אחד תופס חלק מהטלית עצמה, כל אחד מקבל את החלק שתופס בו וחצי מהחלק ששניהם לא תופסים, וכן ראה להלן [עמוד 3] שהדין יחלוקו נאמר באופן ששניהם תופסים תפיסה גמורה, אבל באופן שאחד תופס והשני 'מסרך סרוכי' כל הטלית שייכת לתופס.
- הגמ' [ה ב] דנה בלשון השבועה שבית דין תיקנו שצריכים להשבע, והגמ' מבארת שבית דין לא תיקנו שישבעו 'כולה שלי', משום שעל ידי כך יצא לעז על בית דין שנותנים לכל אחד חצי. וכן בית דין לא תיקנו שישבעו 'חציה שלי', משום שהשבועה סותרת את הטענה 'כולה שלי'. וכן בית דין לא תיקנו שישבעו 'אין לי בה פחות מחציה', משום שהאדם יכול לפרש שכוונתו שאין לו כלום. אלא בית דין תיקנו שישבעו 'שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה', וכדי שהשבועה לא

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

• באופן שאחד טוען כולה שלי והשני טוען חציה שלי - הטוען כולה שלי ישבע ויקבל שלשה רבעים, והטוען חציה שלי ישבע ויקבל רבע.

- באופן שיש ודאי רמאי (כגון ספק מי ארג את הבגד) - לרש"י 'יהא מונח עד שיבוא אליהו', לתוס' יחלוקו.
  - באופן ש'אין החלוקה יכולה להיות אמת':
  - לרבנן - 'יהא מונח עד שיבוא אליהו'.
  - לסומכוס - יחלוקו'.

דף ג - ה

◆ דיני שבועת מודה במקצת:

- התובע את חברו מטלטלים:
  - באופן שהודה במקצת:
    - באופן שלא אמר 'הילך' - חייב שבועה'.
    - באופן שאמר 'הילך' - לרבי חייא חייב שבועה, לרב ששת פטור.
  - באופן שכפר בהכל, ולאחר מכן באו עדים שחייב קצת - לרבי חייא חייב שבועה, לאבוה דרבי אפטוריקי פטור'.
- התובע את חברו קרקע והודה במקצת - פטור.
- התובע את חברו קרקע ומטלטלים:
  - באופן שהודה בקרקע וכפר במטלטלים - פטור.

✎ הערות ✎

תרע את טענתו יאמר 'כולה שלי ולדבריכם שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה' (ראה להלן [הערה יב] מהו הטעם שחכמים תיקנו שבועה בשנים אוחזים בטלית).

הגמ' מבארת שלמרות נחלקו התנאים בספק מוון, האם משביעים שני אנשים באופן שברור שאחד מהם משקר, מ"מ בשנים אוחזים בטלית לכו"ע משביעים את שניהם, משום שלא ברור ששניהם משקרים כיון שיש צד ששניהם זכו במציאה או שהמוכר התרצה לשניהם.

תוס' מבארים שהדין יחלוקו נאמר רק באופן ששניהם מוחזקים משום ש'אנו סהדי' שלכל אחד יש חצי, אבל באופן ששניהם לא מוחזקים אומרים 'כל דאלים גבר'.

ה הגמ' מבארת שהאופן ש'אין החלוקה יכולה להיות אמת' הוא, בשנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים ושניהם טוענים שהפקידו מאתים, שאי אפשר לחלק חצי לזה וחצי לזה כיון ש'אין החלוקה יכולה להיות אמת' שהרי המנה שייך או לזה או לזה, ולכן לפי רבנן 'יהא מונח עד שיבוא אליהו', ותוס' מוסיפים שלמרות שיש אפשרות שבעל המאיתם הקנה לבעל המאה חצי מהמנה בזמן שהמנה היה מופקד, מ"מ אין דרך לעשות כך. המושג מביאה שנחלקו רבנן ורבי יוסי באופן זה ש'אין החלוקה יכולה להיות אמת', לרבנן כל אחד מקבל מנה והמנה השלישי יהא מונח עד שיבוא אליהו, ולרבי יוסי כל שלשת המנים יהיו מונחים עד שיבוא אליהו, משום שרבי יוסי סובר שאם כל אחד יקבל מנה והמנה השלישי יהא מונח עד שיבוא אליהו, יצא שהרמאי לא הפסיד וחכמים קנסו את הרמאי שיפסיד, והגמ' מבארת שדברי רבי יוסי שקונסים את הרמאי נאמרו רק באופן שיש ודאי רמאי, ולא באופן שיש ספק האם יש רמאי.

ו תוס' מבארים שסומכוס סובר שאפילו באופן ש'אין החלוקה יכולה להיות אמת' יחלוקו, וכפי שמוכח מדברי סומכוס ששור שנגח את הפרה ונמצא עוברת בצידה שיחלוקו, למרות ש'אין החלוקה יכולה להיות אמת' שהרי העובר שייך או לזה או לזה.

ז הגמ' מבארת שהסיבה שהודה במקצת ולא כפר בהכל משום 'חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו', ורש"י מבאר שלולי טעם זה מודה במקצת היה פטור משבועה משום שנחשב 'משיב אבידה', אמנם תוס' מבארים שלולי טעם זה מודה במקצת היה פטור משבועה משום שיש לו מיגו שיכל לכפור בהכל.

ח הגמ' מבארת שמוסברא היה אפשר לומר שחיוב שבועת מודה במקצת נאמר רק באופן שהאדם הודה, ולכן לא שייך לומר 'חשוד אממונא חשוד אשבועתא', אבל באופן שהאדם כפר והעדים העידו שחייב מקצת לא חייב שבועת מודה במקצת משום ש'חשוד אממונא חשוד אשבועתא', אלא שרבי חייא לומד מקל וחומר מחיוב שבועת מודה במקצת 'מה פיו שאין מחייבו קנס מחייבו שבועה עדים שמחייבין אותו קנס אינו דין שמחייבין אותו שבועה', ולמרות שאפשר לפרוך קל וחומר זה 'מה לפיו שכן אינו בהכחשה ובהזמה תאמר בעדים שישנן בהכחשה ובהזמה', מ"מ אפשר ללמוד מקל וחומר מחיוב שבועת עד אחד 'מה עד אחד שאין מחייבו ממוון מחייבו שבועה עדים שמחייבין אותו ממוון אינו דין שמחייבין אותו שבועה', ולמרות שאפשר לפרוך קל וחומר זה 'מה לעד אחד שכן על מה שהוא מעיד הוא נשבע תאמר בעדים שעל מה שכפר הוא נשבע', מ"מ אפשר להוכיח משבועת מודה במקצת, ולכן אומרים שהצד השווה בשבועת מודה במקצת ובשבועת עד אחד שיש חיוב שבועה על ידי טענה וכפירה, ואפשר ללמוד שיש חיוב שבועה על ידי עדים. רש"י מבאר שלאחר שיש מקור שיש חיוב שבועת מודה במקצת באופן שהאדם לא הודה אלא באו עדים, אומרים שגם באופן זה לא אומרים 'מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא', משום שאפשר לומר שהתובע התכוון להשטט עד שיהיה לו מעות, אמנם לפי תוס' בכל אופן לא אומרים 'מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא'.

הגמ' מבארת שרבי חייא דורש משני הייתורים בפסוק 'אשר יאמר כי הוא זה' דין מודה במקצת ודין 'טענו חטים והודה בשעורים' שפטור, אמנם אבוה דרבי אפטוריקי סובר ש'טענו חטים והודה בשעורים' חייב, ולכן דורש משני הייתורים בפסוק דין מודה במקצת ודין מודה במקצת על ידי עדים שפטור משבועה.

- באופן שהודה במטלטלים וכפר בקרקע - פטור.
- באופן שהודה במקצת מטלטלים וכפר במקצת מטלטלים ובקרקע - חייב שבועה, ומגלגלים עליו שבועה גם על הקרקע.
- התובע את חבירו הלוואה:
  - באופן שתובע מלוה על פה ('מנה לי בידך') והלוה מודה במקצת:
    - באופן שיש ללוה קרקע בת חורין - פטור, משום שהקרקע משועבדת לחוב ונחשב שהלוה כפר והודה בקרקע.
    - באופן שאין ללוה קרקע בת חורין - חייב^ט.
  - באופן שיש לתובע שטר הלוואה שכתוב בו 'סלעים' וטוען המלוה שחייב חמשה סלעים:
    - באופן שהלווה הודה שחייב שני סלעים:
      - באופן שיש ללוה קרקע בת חורין או קרקע משועבדת - פטור, משום שהקרקע משועבדת לחוב ונחשב שהלוה הודה בקרקע.
      - באופן שאין ללוה קרקע - חייב.
    - באופן שהלווה הודה שחייב שלשה סלעים - לרבי שמעון בן אלעזר חייב שבועה, לרבי עקיבא פטור^י.

◆ דיני שבועה בגזלן:

- גזלן שחייב שבועת מודה במקצת - הגזלן לא נשבע כיון שפסול לשבועה, ו'כנגדו נשבע ונטל'^י.
- גזלן שחייב שבועת היסט - הגזלן לא נשבע כיון שפסול לשבועה^י.

דף ו

◆ דיני שנים אוחזים בטלית:

- באופן שראובן תופס את הטלית ושמעון 'מסרך סרוכי' - הטלית שייכת לראובן.
- באופן שראובן ושמעון תופסים את הטלית, ולאחר מכן ראובן תפס את הטלית משמעון:
  - באופן שראובן תפס בבית דין:
    - באופן ששמעון שתק - ראובן זכה בטלית, משום ששתיקת שמעון נחשבת כהודאה שהטלית שייכת לראובן.
    - באופן ששמעון צווח - ראובן לא זכה בטלית.

⊕ הערות ⊖

- ט תוס' מבארים שבאופן שאין ללוה קרקעות בני חורין ויש ללוה קרקעות בני חורין, לא נחשב כפירת שיעבוד קרקעות, אפילו למ"ד שסובר ש'שיעבודא דאורייתא', משום שלמרות שמדאורייתא גובה מהנכסים המשועבדים, מ"מ מדרבנן לא גובה מהנכסים משועבדים.
- י הגמ' מבארת שהסיבה שאין חיוב של שבועת מודה במקצת, משום שמלשון השטר 'סלעים' מוכח שההלוואה הייתה שני סלעים, ובאופן שיש עדים שמסייעים לטענת הלוה, אין חיוב של שבועת מודה במקצת, וכן אין חיוב של שבועת מודה במקצת משום שעל שני הסלעים שמפורשים בשטר יש שיעבוד קרקעות, ולכן נחשב הודאה בקרקע שלא מחייבת שבועת מודה במקצת.
- יא הברייתא מבארת שהטעם שרבי עקיבא סובר שאין חיוב שבועת מודה במקצת, משום שהלווה נחשב 'משיב אבידה' כיון שיכל לטעון שחייב שני סלעים ולא להודות שחייב שלשה סלעים. רש"י מבאר שהטעם של רבי שמעון בן אלעזר שחייב שבועת מודה במקצת, משום שכוונת הלווה להערים ולהודות במקצת כדי שיחשב אדם נאמן ויאמינו לדבריו.
- רש"י מבאר שההודאה על הסלע השלישי לא נחשב הודאה בקרקע, מכיון שהסלע זה לא מפורש בשטר וממילא אין עליו שיעבוד קרקעות.
- יב הגמ' מביאה שרבי יוחנן 'חשוד אממונא לא חשוד אשבועתא' משום ששבועת שוא חמורה, ולאביי 'חשוד אממונא חשוד אשבועתא', והנה בדברי המשנה מבואר שגזלן פסול לשבועה, ולאביי הטעם בכך משום ש'חשוד אממונא חשוד אשבועתא', אמנם לרבי יוחנן שסובר ש'חשוד אממונא לא חשוד אשבועתא' כתבו התוס' בתירוץ הראשון שפסול גזלן לשבועה הוא פסול דרבנן, ובתירוץ השני כתבו שאדם שחשוד לגזול לא חשוד לגזול ולהשבע על כך לשקר, אבל אדם שידוע שגזל חשוד להשבע לשקר. הגמ' מבארת שרבי יוחנן לשיטתו מבאר שהטעם שחכמים תיקנו שבועה בשנים אוחזים בטלית, משום שחששו שאדם יתכוון לגזול את הטלית מחבירו, ולמרות שחוששים שהתכוון לגזול מ"מ לא חוששים שישבע לשקר משום ש'חשוד אממונא לא חשוד אשבועתא', אמנם לאביי שסובר ש'חשוד אממונא חשוד אשבועתא' הטעם שחכמים תיקנו שבועה בשנים אוחזים בטלית, משום שחששו שיהיה אדם שיש לו ספק 'מלוה ישנה' על חבירו ולכן יתפוס את הטלית של חבירו עבור גביית חובו, ולמרות שאדם זה חשוד לתפוס את הטלית ולעבור על ספק איסור גזל, מ"מ לא חשוד לעבור על איסור ספק שבועת שוא, משום ש'ממוזן איתיה בחזרה' ושבועה ליתיה בחזרה.
- תוס' מוסיפים ומבארים שלמרות שלפי אביי חוששים שאדם יתפוס חפץ ששייך לחבירו כיון שיש לו ספק 'מלוה ישנה' ולכן לא פסול לשבועה, מ"מ באופן שאדם הוחזק לגזול לא חוששים שגזל מחמת שהיה לו ספק 'מלוה ישנה' ולכן פסול לשבועה.
- יג הגמ' מבארת שהדין ש'כנגדו נשבע ונטל' הוא דין דרבנן, ולכן רבנן תיקנו דין זה רק באופן שחייב שבועה מדאורייתא, אבל באופן שחייב שבועה מדרבנן, לא תיקנו כך כיון שלא עושים 'תקנתא לתקנתא'.

- באופן ששמעון שתק ולאחר מכן צווח - הגמ' מסתפקת האם ראובן זכה בטלית או דלמא ראובן לא זכה בטלית.
- באופן שראובן תפס לאחר שיצאו מבית דין וטוען ששמעון הודה שהטלית שייכת לו:
- באופן ששמעון טוען שראובן תפס את הטלית ממנו - ראובן לא זכה בטלית.
- באופן ששמעון טוען שהשכיר לו את הטלית - ראובן זכה בטלית, משום שאין דרך להשכיר את הטלית ללא עדים לאדם שטוען שהטלית שייכת לו.

◆ דיני הקדש:

- הקדמה - יש לדון בקרקע או במטלטלים שראובן ושמעון טוענים ששייך להם וראובן הקדיש את החפץ האם חל ההקדש וכדלהלן.
- בקרקע:
  - באופן שיש לראובן ראייה שהקרקע שייכת לו - ההקדש חל, אפילו באופן שראובן הקדיש לפני שהביא את הראייה.
  - באופן שאין לראובן ראייה שהקרקע שייכת לו - ההקדש לא חל, משום שגם לפי הצד שהקרקע שייכת לראובן מ"מ היא נחשבת 'אינה ברשותו'.
  - במטלטלים - ההקדש לא חל, משום שגם לפי הצד שהמטלטלים שייכים לראובן מ"מ הם נחשבים 'אינו ברשותו'.
- ◆ דיני ספק בכור - בין באופן שהכהן תפס ובין באופן שהכהן לא תפס, הבכור שייך לבעלים והבכור אסור בגיזה ועבודה^{טו}.

◆ דיני מעשר בהמה:

- כהן שירש עשרה פטרי חמור ופדה כל אחד בשה - חייב במעשר בהמה, והשה של המעשר שייך לו.
- ישראל שיש לו ספק פטר חמור ופדאו בשה - השה חייב במעשר בהמה^{טז}.
- ישראל שיש לו עשרה כבשים והתחיל למנותם ומת אחד מהכבשים שלא מנה - הכבשים שמנה פטורים ממעשר בהמה, והכבשים שלא מנה חייבים במעשר בהמה^{טז}.
- ישראל שיש כבשים והתחיל למנות והתערב אחד מהכבשים המנויים יחד עם הכבשים שלא מנויים - הכבשים פטורים ממעשר בהמה^{טז}.

דף ז

◆ שנים אוחזים בטלית:

- באופן שכל אחד תופס ב'כרכשתא' (חוטים שיוצאים מהטלית) - כל אחד נשבע ומקבל חצי מהטלית^{טז}.

☞ הערות ☞

- יד הגמ' מבארת שדין זה נאמר אפילו באופן שבזמן שראובן הקדיש את המטלטלים שמעון שתק ולאחר מכן צווח, ותוס' מבארים שלמרות שבאופן שראובן תפס את החפץ ושמעון שתק ולאחר מכן צווח, הגמ' מסתפקת שראובן זכה בחפץ משום שיש ראייה משתיקת שמעון שהחפץ שייך לו, מ"מ באופן שראובן הקדיש את החפץ שמעון לא אמור למחות, ולכן אין ראייה משתיקתו שהחפץ שייך לראובן.
- טו המשנה מבארת שהסיבה שהבכור שייך לבעלים משום ש'המוציא מחבירו עליו הראיה', ותוס' מבארים שהדין שלא מועיל תפיסת הכהן נאמר באופן זה שתפס לאחר שנוול הספק ותפס באיסור, אבל באופן שתפס לפני שנוול הספק או באופן שתפס בהיתר חל התפיסה, וממילא השני שרוצה להוציא ממנו צריך להביא ראייה.
- הגמ' מבארת שהסיבה שהבכור אסור בגיזה ועבודה, משום שקדושת בכור חלה מאליה ולא חלה על ידי הקדשת האדם, אבל באופן שהקדושה חלה על ידי הקדשת האדם לא יכולים להקדיש, משום שהחפץ נחשב 'אינו ברשותו' (וכפי שהתבאר בסמוך).
- טז הגמ' מבארת שהסיבה שהשה של הפדיון ספק פטר חמור חייב במעשר בהמה, כיון שהוא ממונו של ישראל ובאופן שהכהן תפס צריך להחזיר לבעלים.
- יז רש"י מבאר שהמקור שהכבשים שמנה פטורים ממעשר, דכתיב 'כל אשר יעבור תחת השבט' ודורשים שהחיוב של מעשר בהמה נאמר בכבשים שלא עברו תחת השבט ולא בכבשים שעברו תחת השבט.
- יח רש"י מבאר שהטעם שכל הכבשים לא חייבים במעשר בהמה, משום שהכבש המנוי לא חייב במעשר בהמה, ואם ימנה עשרה כבשים והכבש המנוי יהיה אחד מהם, נמצא שהכבש העשירי אינו עשירי אלא תשיעי וממילא אינו קדוש משום ש'עשירי ודאי ולא עשירי ספק'.
- יט הגמ' מוסיפה שבאופן שיש בטלית חלק שהוא מוזהב חולקים חלק זה בשווה, ולא יכול אחד מהם לומר שיחלקו את הטלית לרוחבה וממילא החלק שהוא מוזהב יהיה בחלקו, משום שהשני יכול לומר שיחלקו את הטלית לאורכה וממילא החלק שהוא מוזהב יהיה חציו שלו וחציו שלו.

• באופן שכל אחד תופס חלק מהטלית - כל אחד נשבע ומקבל את החלק שתופס בו וחצי מהחלק ששניהם לא תופסים.

◆ דין קנין סודר באופן שהמקנה והקונה מחזיקים את הסודר:

• באופן שהמקנה תופס מהסודר שלש על שלש - חל הקנין²¹.

• באופן שהמקנה תופס מהסודר פחות משלש על שלש - לא חל הקנין²².

◆ דין נתינת גט באופן שהגט קשור ב'משיחה' והבעל מחזיק את ה'משיחה':

• באופן שהבעל יכול לקחת את הגט על ידי המשיחה - האשה לא מגורשת²³.

• באופן שהבעל לא יכול לקחת את הגט על ידי המשיחה:

○ באופן שהבעל גרם לכך שלא יוכל לקחת את הגט על ידי המשיחה - האשה מגורשת.

○ באופן שהאשה גרמה לכך שהבעל לא יוכל לקחת את הגט על ידי המשיחה - האשה לא מגורשת²⁴.

◆ דיני שטר חוב:

• שטר לא מקוים שהלוח מודה שהשטר אמיתי וטוען שפרע את החוב:

○ לרבי - 'מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו', ולכן הלוח נאמן שפרע את החוב מייגו שהיה טוען מזויף.

○ לרבי שמעון בן גמליאל - 'מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו', ולכן הלוח לא נאמן שפרע את החוב.

• שטר חוב שאבד:

○ באופן שהמלוה והלוה תופסים את השטר, והמלוה טוען שלא פרע את החוב והשטר נפל ממנו, והלוה טוען שפרע את החוב והשטר נפל ממנו:

▪ האם הלוח נאמן שהשטר פרוע:

• באופן שהשטר מקוים - לא נאמן.

• באופן שהשטר לא מקוים:

○ לפי הצד ש'מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו' - הלוח נאמן במייגו שהיה טוען מזויף.

○ לפי הצד ש'מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו' - הלוח לא נאמן.

▪ צורת החלוקה באופן שהלוח לא נאמן שהשטר פרוע:

• באופן שהמלוה והלוה תופסים את טופס השטר או את תורף השטר - חולקים בשוה²⁵.

• באופן שהמלוה תופס את טופס השטר והלוה את תורף השטר או להיפך - התופס בתורף השטר מקבל יותר מהתופס בטופס השטר²⁶.

☞ הערות ☞

כ הגמ' מבארת שהסיבה שבאופן שהקונס תופס מהסודר שלש על שלש חל הקנין, משום שהחלק שביד המקנה נחשב שהוא חתוך משאר הסודר, ולכן חלק זה נקנה למקנה ועל ידי כך חל הקנין סודר.

כא רש"י מבאר שהסיבה שבאופן שהמקנה תופס מהסודר פחות משלש על שלש לא חל הקנין, משום שחלק זה לא נחשב 'בגד' וקנין סודר חל רק על ידי בגד.

כב הגמ' מבארת שלמרות שבאופן זה האשה קונה את הגט כיון שנמצא בידה (וכדין סודר שהמקנה והקונה תופסים שהמקנה קונה את הגט למרות שחלק מהסודר נמצא ביד הקונה), מ"מ האשה לא מגורשת דכתיב 'ספר כריתות' ובאופן זה שהמשיחה ביד הבעל לא נחשב 'כריתות'.

כג תוס' מבארים שבאופן שיד האשה הייתה פתוחה והבעל נתן את הגט בתוך ידה והבעל יכול למשוך את הגט על ידי המשיחה, ולאחר מכן האשה סגרה את ידה ועל ידי כך הבעל לא יכול למשוך את הגט, האשה לא מגורשת משום שהאשה גרמה לכך שהבעל לא יוכל לקחת את הגט ולא נחשב 'ונתן בידה', אבל באופן שהבעל גרם לכך שלא יוכל לקחת את הגט על ידי המשיחה, כגון שיד האשה הייתה סגורה והבעל תחת את הגט בתוך ידה ועל ידי כך לא יוכל למשוך את הגט על ידי המשיחה, או באופן שהבעל נתן לאשה גט כבד שלא יכול למושכו על ידי המשיחה האשה מגורשת.

כד תוס' מבארים שבאופן שחולקים את השטר לא חולקים את שווי החוב, אלא חולקים את השווי של השטר להמכר בשוק שהוא פחות משווי החוב.

הגמ' מוסיפה שבאופן שהתורף של השטר קרוב יותר למלוה או ללוה, לא יכול אחד מהם לומר שיחלקו את השטר לרוחבו וממילא החלק של התורף יהיה ברשותו, משום שהשני יכול לומר שיחלקו את השטר לאורכו וממילא החלק של התורף יהיה חציו שלו וחציו שלו.

כה הגמ' מבארת שהסיבה שתורף השטר שווה יותר מטופס השטר, משום שבתורף כתוב את זמן ההלוואה ובתורף לא כתוב את זמן ההלוואה, ושטר שאין בו זמן לא גובה מנכסים משעובדים, וכפי שהתבאר שבאופן ששנים או חזים בטלית וכל אחד תפס חלק מהטלית, כל אחד מקבל את החלק שאוחז בו וחצי מהחלק ששניהם לא אוחזים, וכן באופן זה ההפרש שבין הטופס לתורף שייך לאדם שתפס התורף ושאר השטר חולקים בשווה.

○ באופן שאדם אחר מצא את השטר:

- באופן שהשטר לא מקוים - לא יחזיר את השטר, משום שחוששים שהלוה כתב שטר זה לפני ההלוואה ובסוף לא לזה.
- באופן שהשטר מקוים - נחלקו התנאים האם לא יחזיר את השטר, משום שחוששים שהלוה פרע את השטר והשטר נפל ממנו, או דלמא יחזיר את השטר למלוה, משום שלא חוששים שהלוה פרע את השטר והשטר נפל ממנו משום שדרך הלוה לקרוע את השטר מידי¹.

דף ח - ט

◇ צורת החלוקה באופן שהדין יחלוק:

- באופן שאין הפסד אם יחלקו את החפץ עצמו - חולקים את החפץ.
- באופן שיש הפסד אם יחלקו את החפץ עצמו (כגון בהמה) - מוכרים את הבהמה וחולקים את דמיה.

◇ דיני זכיה במציאה:

- באופן שאחד הגביה את המציאה:
  - באופן שהתכוון שחבירו יקנה את המציאה - לרמי בר חמא קנה, לרבא לא קנה².
  - באופן שהתכוון שהוא יקנה חצי מציאה וחבירו יקנה חצי מציאה - שניהם קנו³.
- באופן ששנים הגביהו את המציאה:
  - באופן ששניהם פקחים - כל אחד קונה חצי⁴.
  - באופן ששניהם חרשים - כל אחד קונה חצי⁵.
  - באופן שאחד פקח ואחד חרש - לא קונים⁶.

✽ הערות ✽

רש"י מוסיף שלמרות שהעדים חותמים תחת הטופס, מ"מ לפי הצד ש'מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו' השטר כשר, אמנם תוס' סוברים שהשטר כשר לכו"ע, משום שנחשב שלכל אחד מהם יש שטר כשר, ורק זמן שהשטר כשר בלעדיו שייך לתופס את התורף ולא לתופס את הטופס.

כו הגמ' בתירוך הראשון והשלישי סוברת שרבי יוסי סובר שחוששים לפרעון ורבנן סוברים שלא חוששים לפרעון, אמנם הגמ' בתירוך השני סוברת שרבי יוסי סובר שלא חוששים לפרעון ורבנן סוברים שחוששים לפרעון.

הגמ' בתירוך הראשון מוסיפה שבאופן שאדם מצא שטר כתובה, והבעל טוען שפרע את הכתובה והשטר נפל ממנו, והאשה טוענת שלא פרע את הכתובה ונפל ממנה, באופן שהאשה מגורשת לפי רבי יוסי לא יחזיר את השטר משום שחוששים לפרעון, ובאופן שהאשה אינה מגורשת יחזיר את השטר משום שאין דרך לפרוע את הכתובה לפני הגירושין ולא חוששים ל'צררי'. אמנם הגמ' בתירוך השני סוברת שלפי רבי יוסי שלא חוששים לפרעון בין באופן שהאשה מגורשת ובין באופן שהאשה נשואה יחזיר את השטר, ולפי רבנן בין באופן שהאשה מגורשת ובין באופן שהאשה נשואה לא יחזיר את השטר, משום שחוששים לפרעון ול'צררי'.

הגמ' בתירוך השלישי מוסיפה שבאופן שאדם מצא שטר כתובה, והבעל טוען שחזר וכתב לה שטר כתובה אחר, והאשה טוענת שהבעל לא חזר וכתב לה שטר כתובה אחר, לרבנן לא יחזיר את השטר משום שחוששים לשתי כתובות, ולרבי יוסי באופן שהאשה נשואה יחזיר את השטר משום שאין דרך לפרוע את הכתובה לפני הגירושין ולא חוששים ל'צררי' או לשתי כתובות, ובאופן שהאשה מגורשת לא יחזיר את השטר משום שחוששים שהבעל פרע את הכתובה.

כז רבא מבאר שהסיבה שבאופן שהגביה את כל המציאה עבור חבירו לא קנה, משום ש'תופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים'.

כח רבא מבאר שהסיבה שבאופן שהגביה את המציאה חצי עבורו וחצי עבור חבירו אין חסרון של ש'תופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים', משום ש'מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה'.

כט הגמ' מבארת שבאופן זה באופן שכל אחד התכוון לזכות את כל המציאה עבורו לא חל הקנין, משום שכלפי כל אחד נחשב החצי מציאה שנמצא ביד חבירו שנמצא על גבי קרקע ולא מועיל ההגבהה, אלא כל אחד מתכוון לזכות חצי מהמציאה עבורו וחצי מהמציאה עבור חבירו ולכן כל אחד קונה חצי (וכפי שהתבאר שבאופן שאדם הגביה מציאה והתכוון שהוא יקנה חצי מציאה וחבירו יקנה חצי מציאה קונה).

ל הגמ' מבארת שכמו שחכמים תיקנו שחרש קונה את המציאה כדי שלא יבוא ל'אינצויי', כך חכמים תיקנו שבאופן ששני חרשים הגביהו את המציאה שניהם קונים כדי שלא יבוא ל'אינצויי'.

לא הגמ' מבארת שבאופן זה הפקח התכוון לזכות בכל המציאה עבורו, ולכן החרש לא קונה משום שהפקח לא התכוון לזכות את המציאה עבורו, וכן הפקח לא קונה כיון שכלפיו ההגבהה של החרש לא מועילה.

◆ דיני גניבה:

- שנים שהגביהו גניבה יחד - שניהם קנו.
- שליח שהגביה גניבה עבור המשלח:
  - באופן שהשליח התכוון שהמשלח יקנה את כל הגניבה - המשלח לא קונה את הגניבה משום ש'אין שליח לדברי עבירה'.
  - באופן שהשליח התכוון לקנות חצי מהגניבה והמשלח יקנה חצי מהגניבה - לרש"י שניהם קנו, לתוס' שניהם לא קנו.

◆ דיני קנין בהמה:

- משיכה^{לב}:
  - הקדמה - בדברי הגמ' מבואר שיש שני צורות של קנין משיכה: א. משיכת הבהמה. ב. הנהגת הבהמה. וכדלהלן.
    - משיכה:
      - בגמל - מועיל.
      - בחמור:
        - לת"ק - ללישנא קמא לא מועיל, ללישנא בתרא מועיל.
        - לרבי יהודה - לא מועיל.
    - הנהגה:
      - בגמל:
        - לת"ק - ללישנא קמא מועיל, ללישנא בתרא לא מועיל.
        - לרבי יהודה - לא מועיל.
      - בחמור - מועיל.
      - אופני הנהגה:
        - מנהיג - קונה.
        - רוכב:
          - בשדה:
            - באופן שמנהיג את הבהמה ברגליו - קונה.
            - באופן שלא מנהיג את הבהמה ברגליו - לרבי מאיר קונה, לחכמים לא קונה.
          - בעיר - קונה, אמנם באופן שהמוכר התנה שיעשה קנין שדרך האנשים לעשות יש אופנים שלא קונה^{לג}.
          - יושב בקרון - לרבי מאיר קונה, לחכמים לא קונה.
    - מסירה:
      - במציאה - לא קונה משום ש'מאן מסר ליה דליקני'.
      - במקח וממכר - קונה.

⊕ הערות ⊕

לב תוס' מבארים שלמרות שנחלקו התנאים [קידושין כה ב] האם בהמה נקנית במשיכה, מ"מ הגמ' בסוגיין נוקטת שבהמה נקנית במשיכה, כיון שכך מבואר בדברי המשנה [ב א].

לג הגמ' מבארת שבאופן שהמוכר התנה שיעשה קנין שדרך האנשים לעשות, והקונה הוא אדם ביוני ורכב על גבי הבהמה בסימטא, לא קונה משום שאדם זה אין דרכו לרכוב על הבהמה בסימטא משום צניעות אלא להנהיג את הבהמה. אבל באופן שרכב על הבהמה ברשות הרבים קונה, משום שאדם זה דרכו לרכוב על הבהמה ברשות הרבים כדי שלא יפסיקו אנשים בינו לבין הבהמה. וכן באופן שהקונה הוא אדם חשוב בכל אופן קונה, משום שאין דרכו להנהיג את הבהמה אלא לרכוב על הבהמה. וכן באופן שהקונה הוא אדם מזולזל בכל אופן קונה, משום שאינו מתבייש לרכב על הבהמה משום צניעות. וכן באופן שאשה קונה בכל אופן קונה, כיון שאין דרך אשה להנהיג את הבהמה משום שאין לה כוח לאחוז את הבהמה בחזקה שלא תתנתק ממנה.

◆ דיני שנים אוחזים בבהמה:

- איזו אחיזה מועילה להחשב 'מוחזק':
  - מנהיג - נחשב מוחזק.
  - רוכב:

- באופן שמנהיג את הבהמה ברגליו - נחשב מוחזק.
- באופן שלא מנהיג את הבהמה ברגליו - לרבי מאיר נחשב מוחזק, לחכמים לא נחשב מוחזק.

- יושב בקרון - לרבי מאיר נחשב מוחזק, לחכמים לא נחשב מוחזק.

• דיני שנים אוחזים בבהמה:

- באופן ששניהם מוחזקים - יחלוקו.
- באופן שאחד מוחזק - הבהמה שייכת לו.

◆ דיני הגבהה:

- הקדמה - יש לדון האם מועיל הגבהה באופן שהחפץ לא נמצא בידו אלא נמצא מחמתו באויר וכדלהלן.
- באופן שהחפץ התרומם מחמת האדם (כגון אדם שטרף את הקן והיונים עלו) - קונה.
- באופן שהחפץ לא התרומם מחמת האדם:
  - באופן שהכה את ידו של חבירו והפיל מטבע - לא קונה.
  - באופן שהיה תלית חצי על הקרקע וחצי על העמוד ואדם הרים את החצי שנמצא על הקרקע ומשך את החצי שנמצא על העמוד - קונה^ל.

◆ דיני קנית מטלטלים שנמצאים על גבי בהמה שלו מדין חצר:

- באופן שהבהמה כפותה - קונה.
- באופן שהבהמה אינה כפותה - לא קונה משום שנחשב 'חצר מהלכת'^ל.

◆ דיני משיכה בחפץ שנמצא על גבי חפץ אחר:

- באופן שמשך קופה שיש בתוכה כלים - קונה את הכלים על ידי משיכת הקופה.
- באופן שמשך בהמה שיש עליה כלים - הגמ' מסתפקת האם קונה את הכלים על ידי משיכת הבהמה^ל.

✽ הערות ✽

לד תוס' בתירוץ הראשון מבארים שהסיבה שבאופן זה קונה, משום שחצי אחד מוחזק בידו. ותוס' בתירוץ השני מבארים שהסיבה שקונה, משום שהחצי שנפל מהעמוד לא הגיע לארץ אלא נשאר באויר.

לה הגמ' מבארת שבהמה נחשבת חצר מהלכת משום שהולכת מחמת עצמה, אבל ספינה לא נחשבת חצר מהלכת משום שלא הולכת מצד עצמה אלא המים מוליכים אותה, וכן אשה שהולכת ומוחזקה סל הסל קונה בחצר משום שהסל אינו מהלך מצד עצמו אלא האשה מוליכה אותו, ותוס' מבארים שהסיבה שחצר שאינה מהלכת מצד עצמה קונה, משום ש'חצר משום יד' ויד עצמה מהלכת יחד עם האדם.

לו תוס' מבארים שהצד שלא קונה את הכלים על ידי משיכת הבהמה, משום שהדרך של משיכה בבהמה היא על ידי 'קורא לה והיא באה', ואילו הדרך של קניית כלים היא על ידי גרירת הכלים.